

Dnr 2021/01243

Dnr S2021/04102

Dokumentnr: 2021/01243-2

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Enheten för kvalitet och utveckling

Socialdepartementet

Carina Andersson, Folkhälsostrateg

Helene Sjöblom Andersson, Regional utvecklingsledare,
FoU socialtjänst, barn och unga

Förslag till yttrande – Remiss av *Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga* SOU 2021:34

Sammanfattning

Region Blekinge har erbjudits möjlighet att lämna synpunkter på delbetänkandet *Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga* SOU 2021:34. Region Blekinge är positiv till utredningens intentioner och instämmer i utredningens förslag och bedömningar och anser att de generellt är väl genomarbetade och genomtänkta. Region Blekinge välkomnar att hälsofrämjande arbete befästs i lag och att ett nationellt hälsovårdsprogram för hela uppväxttiden tas fram. Region Blekinge ser det också som viktigt att de framtagna 6 stegen systematiskt vidtas till stöd för barn och ungas psykiska ohälsa.

Att barn och unga har getts möjlighet att vara delaktiga i utredningen är av stor betydelse och stärker synen på barn som rättighetsbärare. Region Blekinge ser det som en brist att socialtjänstens roll inte beskrivs mer i förslagen då socialtjänsten är en viktig del när det gäller att samordna insatser för att få till stånd en likvärdig god och nära vård för barn och unga. Region Blekinge ser det som viktigt att utredningar, betänkande och nationella riktlinjer samt föreskrifter med inriktning på barn och unga samordnas mellan myndigheter och utgår från ett barnrättsperspektiv. Delbetänklaget är ett viktigt och bra kunskapsunderlag för lokal och regional nivå.

Region Blekinges synpunkter och kommentarer rör i huvudsak utredningens förslag och bedömningar.

Region Blekinges synpunkter och kommentarer

1 Författningsförslag

Region Blekinge ställer sig positiv till förslagen om ändringar i Hälso- och sjukvårdslagen. I synnerhet förtydligande av att främja hälsa. Det ligger i linje med barnkonventionens artikel 24 enligt vilken barn har rätt till hälsa och sjukvård, där bland annat hälsofrämjande och förebyggande åtgärder ingår. Förslagen lyfter också fram det salutogena förhållningssättet, att stärka och bibehålla hälsa och välbefinnande.

Region Blekinge ställer sig bakom förslaget att regionen särskilt ska samverka med huvudmän inom skolväsendet i planering och utveckling av hälso- och sjukvård till barn och unga. Samordning av insatser mellan olika verksamheter förutsätter strukturerad samverkan på huvudmannanivå. Skolan är en viktig part i samverkan kring barn och unga för att möjliggöra tidigt samordnade insatser över huvudmannagränserna. Region Blekinge vill betona vikten av samverkan med socialtjänsten i tidiga och samordnade insatser för barn och unga, för att säkerställa att de mest sårbara barn och unga får sina behov och rättigheter tillgodosedda. Regionen anser att det bör övervägas om socialtjänsten också ska omnämnas särskilt i lagtexten.

1.2 Förslag till ändring i patientlagen

Region Blekinge ställer sig bakom förslaget avseende ändring i patientlagen om att fast vårdkontakt till barn och unga ska stärkas. Regionen vill betona vikten av att barn och unga med komplexa vårdbehov och flera fasta vårdkontakter får en utsedd vårdkontakt som har det huvudsakliga samordningsansvaret.

2 Utredningens uppdrag, utgångspunkter och genomförande

Region Blekinge ser det som mycket positivt med ansatsen att skapa en sammanhållen, god och nära vård för barn och unga upp till 21 år. Idag finns problem kring att barn ses som vuxna redan vid 18 års ålder. Region Blekinge instämmer i att 18 års ålder i hälso- och sjukvårdssammanhang ofta blir för tidig och skarp.

Betoning på hälsofrämjande och förebyggande arbete är lovvärt och viktigt för att uppnå likvärdig vård. Delaktighet och personcentrerad vård är en självklar utgångspunkt, likaså att se barn och unga i hela sitt sammanhang. Det är viktigt att inte tappa det relationella fokuset, då barn lever nära och i beroende av sin familj.

Syftet att inom den nära vården för barn och unga med psykisk ohälsa kunna erbjuda tidiga insatser som förhindrar behov av den specialiserade barn- och ungdomspsykiatri, BUP, välkomnar Region Blekinge. Avgränsningen att tandvård och socialtjänst inte ingår i utredningens huvudsakliga uppdrag är förståeligt. Region Blekinge vill dock betona att socialtjänsten är en viktig del i samverkan för att få till stånd rätt insatser, på rätt nivå, i rätt tid för att uppnå en god och mer likvärdig vård. Region Blekinge ser också att tandvården är en mycket viktig aktör i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet.

En utgångspunkt i utredningen är att barn ska ses som rättighetsbärare. Regionen ser det som mycket positivt att barn och unga har getts möjlighet att bidra med egna erfarenheter, kunskaper och förslag till utredningen. Att beakta och fatta beslut kring barnets bästa i frågor som rör dem är en lärande process som behöver utvecklas på nationell, regional och lokal nivå.

4 - 5 Bakgrund och nuläge samt problembild

Region Blekinge instämmer med den bild och analys som beskrivs i delbetänkandet och vikten av att minska fragmentiseringen av vården för barn och unga. Att ta fram ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga 0 till 21 år är en mycket god intention och ger bättre förutsättningar för en mer jämlik vård och är en eftersträvansvärd ambitionshöjning.

Region Blekinge ser det som viktigt att de utredningar, betänkanden och nationella riktlinjer samt föreskrifter med inriktning på barn och unga samordnas mellan myndigheter och utgår från ett barnrättsperspektiv. Att barnrättsperspektivet tydligt beaktas i den nationella kontexten är hjälpsamt i styrning och ledning på regional och lokal nivå.

Det är viktigt att det görs strukturella förändringar på samhällsnivå. Ojämligheter i skolor och boende i socioekonomiska utsatta områden ger en sämre chans till god hälsa och utveckling generellt. Med ett utökat åldersperspektiv bör också sysselsättning beaktas som en viktig och ibland avgörande del för ungas psykiska hälsa. Att inte ges förutsättningar till studier eller arbete kan hämma den unges möjlighet att gå från barn till vuxenblivande.

6 Förslag och bedömningar

6.1 Sammanhållen god och nära vård

Region Blekinge instämmer i att det behövs en tydligare och mer enhetlig styrning av de verksamheter som tillhandahåller hälsofrämjande och förebyggande insatser till barn och unga. Ett helhetsperspektiv på hälsa är en viktig utgångspunkt. Hälsofrämjande åtgärder tidigt i livet lägger grunden för en god hälsa och välmående för barn och unga och är också en långsiktig investering i hållbar fysisk, psykisk och social hälsa samt välbefinnande för den enskilde. Det lägger också grunden för en långsiktig socialt och ekonomiskt hållbar hälso- och sjukvård.

6.3 Nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga

Region Blekinge ser det som mycket positivt att ett nationellt hälsovårdsprogram för hälsofrämjande och förebyggande insatser riktade till barn och unga under hela uppväxttiden utformas. Det är av stor vikt att tidigt uppmärksamma problem i familjer med svårigheter så att stöd och insatser kan sättas in så tidigt som möjligt i barnens liv. Barn och unga ska få rätt insatser, på rätt nivå, i rätt tid. Ett viktigt perspektiv är att hjälpen ska vara lättillgänglig, det ska var självklart vart barn, unga och familjer ska vända sig för att få hjälp.

Det är av stor vikt att det skapas en gemensam kunskapsbas mellan och inom huvudmän och verksamheter. Samverkan, samarbete och samhandling mellan hälso- och sjukvård, tandvård, socialtjänst, förskola, skola samt ideell sektor behöver stärkas. Region Blekinge instämmer i att föräldraskapsstöd är en viktig del av ett nationellt hälsovårdsprogram.

Region Blekinge instämmer i att det nationella barnhälsovårdsprogrammet som regionerna i dag ansvarar för bör utgöra en viktig grund och utgångspunkt för arbetet med hälsovårdsprogrammet, samt att det utformas av Socialstyrelsen i nära samarbete med relevanta aktörer. Region Blekinge vill framhålla att även tandvård samt socialtjänst bör ingå.

Delaktighet för barn och unga ska vara en central utgångspunkt i de insatser som ges inom ramen för det nationella hälsovårdsprogrammet för barn och unga. Vilket ligger i linje med barnkonventionen. Region Blekinge anser att det är av stor vikt att utveckla personcentrerad av hälso- och sjukvård utifrån barns och ungas perspektiv, för att de ska få sina rättigheter tillgodosedda.

6.4 Organisation, planering och samverkan i hälso- och sjukvården som riktar sig till barn och unga

Strukturerad samverkan på huvudmannanivå är en grundförutsättning för samordning av insatser mellan olika verksamheter. Skola, socialtjänst och tandvård är viktiga aktörer för att möjliggöra tidigt samordnade insatser över huvudmannagränserna. Förstärkt samverkan mellan region och skolhuvudmän ger bättre förståelse för varandras områden och utmaningar, samt möjliggör en gemensam bild över hälsoläget hos barn och unga. Region Blekinge ser det som viktigt att säkerställa barnkompetens inom alla områden och nivåer. Region Blekinge ser att ett utökat uppdrag för primärvården skapar behov av kompetenshöjning och personell förstärkning samt utveckling av tvärprofessionella team.

Region Blekinge instämmer i att planering och utveckling av hälso- och sjukvård till barn och unga behöver stärka sin samverkan med tandvård och socialtjänst. I Blekinge pågår interventionen BarnSäkert, en modell för att identifiera psykosociala riskfaktorer hos barn och deras familjer. Ett arbete i samverkan mellan barnhälsovården och socialtjänsten i Ronneby kommun samt i Kungsmarken i Karlskrona kommun.

Region Blekinge instämmer i bedömningen att patientkontrakt bör utvecklas och anpassas till barn och ungas förutsättningar, som ett verktyg för att underlätta samverkan mellan hälso- och sjukvården och övriga aktörer. Instämmer också i att det ska undersökas hur elevhälsan kan utgöra en part i detta. Region Blekinge delar även utredningens syn att tandvården på sikt bör inkluderas i arbetet med patientkontrakt för barn och unga.

Region Blekinge tycker att det är viktigt att barn som anhöriga beaktas i utredningen, att uppmärksamma och stödja dessa barn är en förebyggande och tidig insats. När barns och ungas rättigheter och behov beaktas i all planering och utformning av hälso- och sjukvård ökar insikten om att barn och unga finns och påverkas i de vuxna patienternas närhet och omgivning. Dessa barn och unga har rättigheter och behov som måste mötas i samband med vård av närstående vuxna. Region Blekinge vill belysa vikten av att också se till ett familjeperspektiv där även eventuella syskon till svårt och långvarigt sjuka barn behöver beaktas.

Region Blekinge instämmer i bedömningen att regionerna systematiskt behöver integrera barns och ungas rättigheter och behov i planering och organisering av hälso- och sjukvården.

Region Blekinge ställer sig bakom bedömningen att regionerna behöver komplettera och förstärka den pågående omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård med ett barnrättsperspektiv. Det är av stor vikt att det sker på nationell nivå för att ge riktning och stöd för omställningen på regional och lokal nivå.

6.7 Sex steg för ett bättre stöd till barn och unga med psykisk ohälsa

Region Blekinge instämmer i bedömningen att de nämnda sex stegen systematiskt behöver vidtas för att få till stånd en mer sammanhållen, likvärdig, ändamålsenlig och samordnad hälso- och sjukvård för barn och unga med psykisk ohälsa.

Synpunkter och reflektioner som görs i Region Blekinge gällande de 6 stegen:
Bör steg 1 utvidgas till att också innefatta föräldrars/vårdnadshavares viktiga roll och deras behov av stöttning och utbildning? Steg 2 bör belysa sambandet mellan fysisk, social och psykisk hälsa, för att inte riskera att kunskapen och förståelsen för sambandet förloras. Utifrån steg 3 bör Barn- och ungdomspsykiatri och Första linjen för barn och ungas psykiska hälsa utarbeta vårdöverenskommelser gällande uppdrag, arbetssätt och samverkansformer. Det är mycket viktigt att primärvården i framtiden också arbetar med uppsökande verksamhet och utökar sin närvaro på barnens arenor. Tex skola, förskola eller hemmet.

I enlighet med steg 4 betonar Region Blekinge vikten av att primärvården utvecklar den allmänna och specifika barn- och ungdomskompetensen och bygger upp psykosociala team, riktat föräldraskapsstöd och psykologiska insatser för att förebygga psykisk ohälsa.

I likhet med steg 5 ser Region Blekinge behovet av en nära och tillgänglig specialiserad vård med en tydligare konsultativ roll från barn- och ungdomspsykiatri till primärvård och elevhälsa. Detta bör leda till en effektivare triagering av vilka barn och unga som behöver insatser i den specialiserade vården och vilka som kan få hjälp på primärvårdsnivå.

Region Blekinge instämmer i steg 6, att den specialiserade vårdens utformning skiljer sig nationellt och ser behov av långsiktiga systemförändringar som tar sikte på hur barn och unga kan få hjälp tidigt och samordnat enligt modellen stegvis vård. Att habiliteringens uppdrag skiljer sig åt mellan regionerna, skapar otydlighet i samverkan, vilket särskilt påverkar samverkan gällande barn och unga med psykisk ohälsa. Region Blekinge anser att tandvården är en viktig aktör som bör nämnas i steg 6.

6.8 Olika huvudmannaskap för ungdomsmottagningarna har prövats

Region Blekinge delar utredningens bedömning att den hälso- och sjukvård som bedrivs på ungdomsmottagningar ska ha regionen som huvudman. Då kommunernas hälso- och sjukvårdsuppdrag inte motsvarar de som åligger ungdomsmottagningen, förordas att ungdomsmottagningen finns inom primärvården. I enlighet med intentionerna i en God och nära vård bör samverkan med kommunen utvecklas. När ungdomsmottagningen organisatoriskt finns hos en huvudman med ansvar för verksamheten, ges personalen samma förutsättningar för uppdrag, innehåll, budget och administration. I Region Blekinge motsvarar ungdomsmottagningens arbete första linjen för barn och unga samt unga vuxna inom primärvårdens uppdrag med uppgift att arbeta såväl individuellt som med grupper, på mottagning likväl som utåtriktat på skolor. Ungdomsmottagningen har lång tradition av samverkan och nätverksarbete, vilket innebär att de kan erbjuda tidiga insatser och därmed förebygga utveckling av symptom av allvarigare karaktär både vad gäller psykisk hälsa och inom området sexuell och reproduktiv hälsa. Region Blekinge anser att det finns behov av nationella riktlinjer och kvalitetsregister för ungdomsmottagningars verksamheter för att få en jämlik vård. Det behövs också en samsyn kring samarbetet med relevanta aktörer såsom skola, elevhälsa, specialistmottagningar och socialtjänst för att säkerställa jämlik vård nationellt.

6.9 Bör regionen ansvara för sammanhållen hälsouppföljning för barn och unga?

Region Blekinge ser att det finns många fördelar med att ansvaret för barns och ungas hälsouppföljning genomförs inom regionen, då det ger möjlighet att samordna planering och organisation av hälsouppföljningen under uppväxtåren. Det finns en bred kunskap och kompetens i hälsofrämjande och förebyggande hälso- och sjukvård och möjlighet att arbeta i team (läkare och sjuksköterska), samt att ge insatser på grupp och individuell nivå för att främja utvecklingen av goda levnadsvanor och förebygga ohälsa på längre sikt.

Blekinges kommuner och Region Blekinge har kommit överens om att gemensamt ansluta sig till det Nationella kvalitetsregistret för elevhälsans medicinska insatser, EMQ, för att systematiskt följa upp och utvärdera barns hälsa i länet. Kvalitetsregistret utgör ett viktigt underlag för att synliggöra behov och prioriteringar inom området och för att kunna göra effektiva och tidiga insatser för barn och ungdomar. Ett väl utvecklat nationellt kvalitetsregister för elevhälsans medicinska insatser ger möjlighet att följa elevers hälsodata på aggregerad nivå lokalt, regionalt och nationellt.

7 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Region Blekinge instämmer med utredningen om att det är angeläget att de föreslagna författningsändringarna träder i kraft så snart som möjligt till stöd för en samordnad god och nära vård för barn och unga.